

Üniversite Öğrencilerinin Gözünden Yoksulluk

Poverty from the Perspective of Universty Students

Erdem DİRİMEŞE

ÖZ

Yoksulluk tarih boyunca tüm toplumların en önemli sosyal problemlerinden birisidir ve günümüzde de devam eden bir olgudur. Yoksulluk hakkında yapılan çalışmalar yoksulluğun çok boyutlu bir problem olduğunu göstermektedir. Toplumsal olayların incelenmesinde ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel faktörlerin önemi büyüktür. Her toplumsal problem kendi şartları içinde ayrı bir anlam ve bakış açısı kazanır. Yoksulluğu farklı şekilde deneyimleyen her grup, içinde bulunduğu şartlara göre onu tanımlayacak ve algılayacaktır. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin yoksulluğu kendi şartları içerisinde nasıl tanımladıklarını anlamak amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilen çalışmada araştırma deseni olarak fenomenoloji kullanılmıştır. Veriler Mart 2022 ile Nisan 2022 tarihleri arasında Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi kampüslerinde toplanmıştır. Çalışmaya 90 üniversite öğrencisi gönüllü olarak katılmıştır. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin yoksulluğu “Yoksulluğun Göstergesi”, “Temel İhtiyaçlar” ve “Yoksulluğun Kaynağı” olarak isimlendirdiğimiz üç kategori ile inşa ettiği görülmüştür. Ayrıca çalışmada üniversite öğrencilerinin yoksulluğu sadece ekonomik açıdan değerlendirmedikleri anlaşılmıştır. Öğrencilerin yoksulluğu, ekonomik yoksulluğa ilave olarak sosyal ilişkiler, sosyal aktiviteler, ailenin toplumsal işlevleri, mutluluk, huzur, ulaşmak istedikleri hedefler ve hayalleri üzerinden de değerlendirdikleri sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yoksulluk, Yoksulluk algısı, Öğrenci yoksulluğu

ABSTRACT

Poverty has been one of the most important social problems throughout history, and it still is one of the most important social problems today. Studies on poverty show that poverty is a multidimensional problem. Economic, social, political, and cultural factors are of great importance in the study of social events. Each social problem gains a different meaning and perspective in its own circumstances. Each group that experiences poverty in a different way will define and perceive it differently depending on the circumstances. In this study, it has been tried to understand how university students define poverty in their own terms. Phenomenology was used as the research design in the study, which was carried out with the qualitative research method. The data were collected at the campuses of a Zonguldak Bulent Ecevit university between March 2022 and April 2022. 90 university students voluntarily participated in the study. As a result of the research, it has been seen that university students construct poverty with three categories that we call “Indicator of Poverty”, “Basic Needs” and “Source of Poverty”. In addition, it was understood in the study that university students did not evaluate poverty only from an economic point of view. It was concluded that in addition to economic poverty, students evaluated poverty in terms of social relations, social activities, social functions of the family, happiness, peace, goals and dreams they wanted to achieve.

Keywords: Poverty, Perception of Poverty, Students' poverty

Dirimeşe E., (2022). Üniversite öğrencilerinin gözünden yoksulluk. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 12(3), 545-559. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.1139389>

Erdem DİRİMEŞE (✉)

ORCID ID: 0000-0002-1873-6425

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Zonguldak, Türkiye
Zonguldak Bulent Ecevit University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Sociology, Zonguldak, Turkey
erdemdirimese@beun.edu.tr

Geliş Tarihi/Received : 01.07.2022

Kabul Tarihi/Accepted : 17.11.2022

Bu eser “Creative Commons Atıf-GayriTicari-4.0 Uluslararası Lisansı” ile lisanslanmıştır.

GİRİŞ

Yoksulluk insanoğlunun varoluşundan bu yana en önemli problemlerinden birisidir. İlkçağdan günümüze kadar bu problemle ilgili düşünceler öne sürülmüş ve çözüm önerileri önerilmiştir. Yoksulluğun tek boyutlu bir problem olmadığı, klasik sosyologların da belirttiği gibi evrensel ve nesnel bir çözümünün de olamayacağı, postmodern dönem düşünürleri tarafından da kabul edilir hâle gelmiştir. Çünkü yoksulluk sadece ekonomik değil aynı zamanda toplumsal, siyasal ve kültürel bir problem olarak da karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde her anlamda yaşanan hızlı değişim insanoğlunun ekonomik, toplumsal, siyasal ve kültürel vb. her alanda büyük değişim ve dönüşümleri doğru anlama ve değerlendirmesini zorunlu kılmaktadır. Sosyal kurumların en önemlilerinden biri olan eğitim ve onun amaçlarından biri olan istihdam konusu yoksullukla doğrudan ilgilidir.

Bu değişim ve dönüşümlerle birlikte gençliğin eğitim ve çalışma hakkındaki düşünceleri maddi beklentilerini şekillendirmekte, eğitime ve çalışmaya karşı farklı davranış biçimleri geliştirmelerine neden olmaktadır. Gençlik ve eğitim politikalarını oluştururken bu düşünsel yapının dikkate alınması bir zorunluluktur. Zenginlik, geleceğe dair beklentiler, yoksullukla karşılaşma riski ve korkusu, eğitime ve çalışmaya karşı, gençlerin tutum ve algılarını şekillendiren önemli bir husustur. Ülkemizdeki sosyal problemlerden biri olan yoksulluğun bu anlamda eğitim ve geliştirilecek eğitim politikaları açısından ele alınması gerekmektedir. Gençliğin yoksulluk algısı ile ailelerinde ve çevrelerinde gördükleri yoksulluğun eğitime bakış, hazır bulunuşluk, güdülenme gibi açılardan eğitim üzerindeki etkilerini, teorik ve kavramsal tartışmalarda olduğu kadar yapılan araştırmalarda da görmek mümkündür (Kete vd., 2020, s. 167).

Sosyolojik bir olgu olan yoksulluğun tanımlanması ve anlamlandırılması her topluma, kültüre, siyasi ve sosyal yaşantıya göre değişebilmektedir. Genel anlamda yoksulluk denildiğinde, zenginliğin karşıtı olan fakirlik, yani sefalet, açlık, yokluk, muhtaçlık, hayatla sürekli mücadele, hayatta kalabilme savaşı, temel ve zorunlu ihtiyaçları yeterince karşılayamama, yeterli varlığa sahip olamama ve gelirden mahrum olma düşüncelerinin geldiği ifade edilmektedir (Ak, 2016, s. 296-297).

Son dönem çalışmalarında yoksulluğun zamana ve mekâna göre değişebilen bir durum olduğu ve çok boyutlu olarak ele alınmakla birlikte nitel araştırmalar ve geliştirilen ölçeklerle sadece gelir yetersizliği olarak değil, yaşam kalitesi göstergeleri üzerinden tanımlanan, sosyal dışlama, gelir dağılımı ve insani kalkınma konularını da kapsadığı belirtilmektedir (Ak, 2016, ss. 297-298; Çetin, 2020, s. 512) Bunun yanında yoksulluk algısı ve yoksulluk üzerine yapılan sosyo-kültürel değerlendirmelerin kavramın hem anlaşılmasında hem de yoksulluğa karşı politikaların geliştirilmesinde büyük bir öneminin olduğu söylenebilir. Yoksulluğun eşitsizlikler ve kültürel göreceliği de dikkate alınarak tanımlanması ve toplumsal denge açısından yeni politikalar ve stratejiler geliştirilmesinin gerekliliği dile getirilmektedir (Bozan, 2017, s. 392).

Konu ile ilgili, literatürde birçok çalışma yer almaktadır. Yazgan ve Suğur, "Aşağıya Düşüş Korkusu ve Yukarıya Çıkma Umudu: Meslek Lisesi Öğrencilerinin Zenginlik ve Yoksulluk Algıları

Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma" adlı çalışmalarında, sosyo-ekonomik düzeyi görece düşük, yoksul ailelerin çocuklarının, çoğunlukla alt gelir gruplarının içinde bulunduğu konumla kendi konumları arasına bir mesafe koymaya çalıştıkları, orta gelir düzeydeki zenginliği ulaşılabilir bir konum olarak kabul ettikleri sonucuna ulaşmışlardır (Yazgan vd., 2018). Kete ve Özer'e ait "Üniversite Öğrencilerinin Yoksulluk Algısı Üzerine Nitel Bir Araştırma" adlı çalışmada da yoksulluk algısı bakımından öğrencilerin çoğunlukla bireyci görüşte oldukları, neoliberalizmin yoksulluk anlayışını içselleştirdikleri belirtilmektedir. Bu çalışmada araştırmacılar yoksulluğun bireyin kendi suçu olduğu, çözümün de bireyin kendisinin sorumluluğu olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Kete vd., 2020, s. 185). Özdemir ve arkadaşlarının, "Üniversite Öğrencileri İçin Çok Boyutlu Yoksulluk Tespit Ölçeği Önerisi" başlıklı çalışmada ise geliştirilen ölçekte şu boyutlar ortaya konulmuştur: Maddi imkânlar, eğitim, uluslararası imkânlar, fiziki imkânlar, güvenlik, sağlık, sosyo-kültürel, kendini ifade etme, iletişim (Özdemir vd., 2021). Bu çalışmayı diğer araştırmalardan ayıran yönü, çalışmadan elde edilen verilerden tümevarımsal bir şekilde kullanılan "gömülü teori" ile tamamen üniversite öğrencilerinin düşünceleriyle oluşturulan kategori ve temalara ulaşılmasıdır.

Bu çalışmanın amacı, üniversitede okuyan öğrencilerin, yoksulluğa bakış açılarını ortaya koymak, yoksulluk kavramı ve tanımlamalarını sosyolojik bir perspektifle nitel yöntemle analiz etmektir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Üniversite öğrencilerinin yoksulluk algısının araştırıldığı bu çalışma, öğrencilerin yoksulluğa nasıl bir anlam yüklediklerini derinlemesine anlayabilmek amacıyla nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirildi (Creswell vd., 2021; Merriam, 2013). Çalışmada, öğrenci söylemlerini temel alan soyut kavramlara ulaşmak amacıyla nitel araştırma desenlerinden olan "Gömülü Teori" deseni (Charmaz, 2015; Urquhart, 2018) kullanıldı. "Gömülü Teori" deseni literatürde Strauss ve Glaser'e ait iki ayrı yaklaşımla kullanılmakta olup (Charmaz, 2015, s. 32; Urquhart, 2018, s. 22) bu çalışmada Glaser'in Gömülü Teori stratejisi benimsendi. Verilerin kodlanmasında tümevarımsal yöntem benimsendiği için "Yoksulluk" kavramıyla ilgili temalar ve kategoriler veri analizinden önce yapılandırılmadı. Kodlardan temalara ulaşılması amaçlandığı için analiz stratejisi olarak "Tematik Kodlama" (Guest vd., 2011) tercih edildi.

Veri Kaynakları

Araştırma evrenini Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi öğrencileri oluşturmaktadır. Katılımcılar, cinsiyet, çalışma durumu, ikamet yeri, gelir düzeyi ölçütleri göz önüne alınarak farklı demografik özellikleri barındırması için maksimum çeşitlilik örneklem seçim yöntemiyle (Baltacı, 2018, s. 249; Başkale, 2016; Yağar vd., 2018, s. 5) seçildi. Veriler Mart 2022 ile Nisan 2022 ayları arasında Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi kampüslerinde toplandı. Görüşmelere kodların doygunluğa ulaşmasından bir süre sonra son verildi. Toplam 90 üniversite öğrencisiyle görüşüldü.

Veri Toplama Araçları

Yapılan görüşmelerde katılımcılara demografik bilgilerini öğrenmek amacıyla 6 maddeden oluşan aşağıdaki sorular soruldu.

- 1- Üniversite okuduğunuz bu dönemde ailenizle mi yaşıyorsunuz ailenizden uzakta mı?
- 2- Yaşınız kaç?
- 3- Aylık geliriniz ne kadar?
- 4- Ailenizin aylık geliri ne kadar?
- 5- Okuduğunuz bu dönemde aynı zamanda çalışıyor musunuz?
- 6- Hangi bölümde okuyorsunuz?

Aynı katılımcılara araştırma problemiyle ilgili olarak 3 maddeden oluşan aşağıdaki açık uçlu sorular soruldu.

- 1- Sizce Yoksulluk nedir? Anlatır mısınız?
- 2- Her insanın sahip olması gereken en temel ihtiyaçların neler olduğunu anlatır mısınız?
- 3- Sizce yoksulluğa sebep olan nedir anlatır mısınız?

Katılımcıların bu sorulara verdiği cevaplar detaylıca not alınmıştır. Görüşmeler her katılımcıyla farklı zamanda ve 1 kişiyle yalnız gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Katılımcıların cevaplarını içeren alanda tutulmuş tüm notlar, her katılımcı için "Katılımcı 1", "Katılımcı 2" isimleriyle bilgisayarda oluşturulan metin dosyalarına girildi. Bilgisayarda oluşturulan ve katılımcıları temsil eden bu metin dosyaları MAXQDA 2020 Analytics Pro yazılımına aktarıldı ve metin dosyalarının her biri için belge değişkenlerine katılımcıların demografik bilgileri girildi. Tüm metin dosyaları üzerinde açık uçlu (Urquhart, 2018, s. 53) kodlama yapıldı ve ilk döngü kodlama bitirildi (Tablo 1).

Tablo 2: İkinci Döngü Seçici Kodlama Örnekleri

Örnek Kategori	Örnek Kodlar	Örnek Katılımcı Söylemleri
Yoksulluğun Göstergesi	Başkasına muhtaç olmak yoksulluktur.	Geçimini sağlayamayan herkese yoksul denilebilir Kalacağı bir evi olmayan
	Çaresizlik yoksulluktur.	Karnını doyurmak için en değerli eşyandan vazgeçmek zorunda olmak Vardiya yemeğinde çıkan portakalı çocuğuna götüren babanın çaresizliğidir

Tablo 3: Ana Tema, Kategoriler ve Kod Örnekleri

Ana Tema	Kategoriler	Kod Örnekleri
Yoksulluk Algısı	Yoksulluğun Göstergesi	Konforlu yaşam alanına sahip olamamak yoksulluktur. Asgari ücret ve altında maaş almak yoksulluktur.
	Yoksulluğun Kaynağı	Yoksulluk kapitalizmden kaynaklanır. Yoksulluk başarısız devlet politikalarından kaynaklanır.
	Temel İhtiyaçlar	Eğitim temel ihtiyaçtır. Düzenli bir işe sahip olmak temel ihtiyaçtır.

Tablo 1: İlk Döngü Açık Uçlu Kodlama Örnekleri

Örnek Kodlar	Örnek Katılımcı Söylemleri
Alım gücünün olmaması.	Kıt kanaat geçinebilme durumu. Yaşam standartlarına imkân yetirememek.
Yoksulluk aileden ve kaderden kaynaklanmaktadır.	Genelde aileden. Doğuştan

Açık uçlu kodlama ile elde edilen kodlar ikinci döngü kodlama olan seçici kodlamayla (Urquhart, 2018, s. 101) tekrar kodlandı ve kategoriler oluşturuldu (Tablo 2).

Üçüncü döngü kodlama olan kuramsal kodlamayla (Urquhart, 2018, s. 123) ana temaya ulaşıldı (Tablo 3).

Kodlama süreci tamamlandıktan sonra tema, kategori ve kodların ilişkisini gösteren "Kod-Alt kod-Bölümler Modeli", "Kod-Teori Modeli" kavram haritaları oluşturuldu. Her kategori, öğrencilerin demografik bilgilerine göre gruplara ayrılması ve grupların karşılaştırılmasıyla da incelendi. Bu karşılaştırmaları yapmak için "İki-Vaka Modeli" kavram haritaları oluşturuldu.

BULGULAR

Verilerin kodlanması ve kavram haritalarının oluşturulması sonucunda "Yoksulluğun Göstergesi", "Yoksulluğun Kaynağı", "Temel İhtiyaçlar" isimleriyle 3 ana kategori ve bu ana kategorilerin altında toplam 23 kod ortaya çıkmıştır (Tablo 3).

Yoksulluğun Göstergesi

Şekil 1'de yer alan "Kod-Alt Kod Bölümler Modeli" kavram haritası "Yoksulluğun Göstergesi" kategorisini meydana getiren kodları, öğrenci söylemlerinin bu kodla kaç kez kodlandığını ve kodları oluşturan öğrenci söylemlerinden örnekleri göstermektedir.

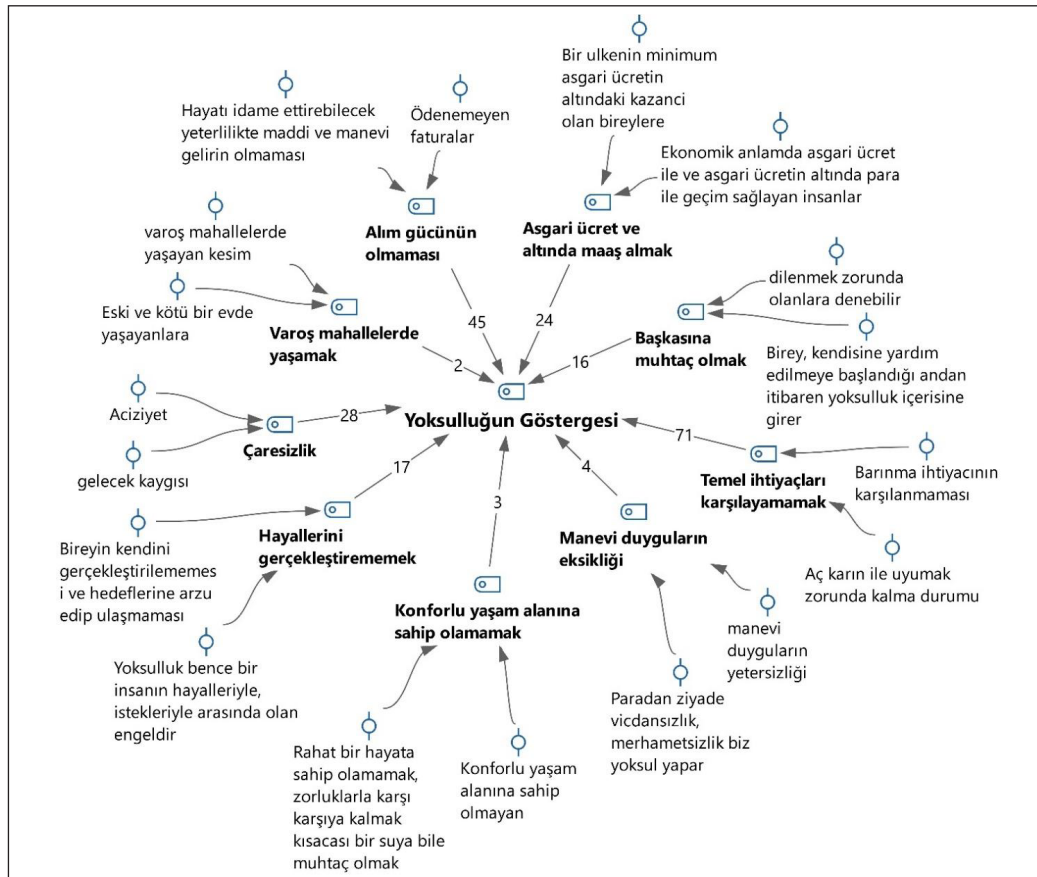
Tablo 4: Kategoriler ve Bu Kategorileri Oluşturan Kodlar

Kategoriler	Kodlar
Yoksulluğun Göstergesi	Temel ihtiyaçları karşılayamamak Manevi duyguların eksikliği Konforlu yaşam alanına sahip olamamak Hayallerini gerçekleştirememek Çaresizlik Alım gücünün olmaması Varoş mahallelerde yaşamak Asgari ücret ve altında maaş almak Başkasına muhtaç olmak
Yoksulluğun Kaynağı	Eğitimsizlik Kişinin kendisi Kapitalizm Başarısız devlet politikaları Aile ve kader
Temel İhtiyaçlar	Sağlık hizmetleri Eğitim Sosyal aktiviteleri gerçekleştirmek Düzenli bir işe sahip olmak Bilgisayar ve telefon gibi araçlara sahip olmak Mutluluk ve huzura sahip olmak Aileye sahip olmak Araba Beslenme, barınma, giyim

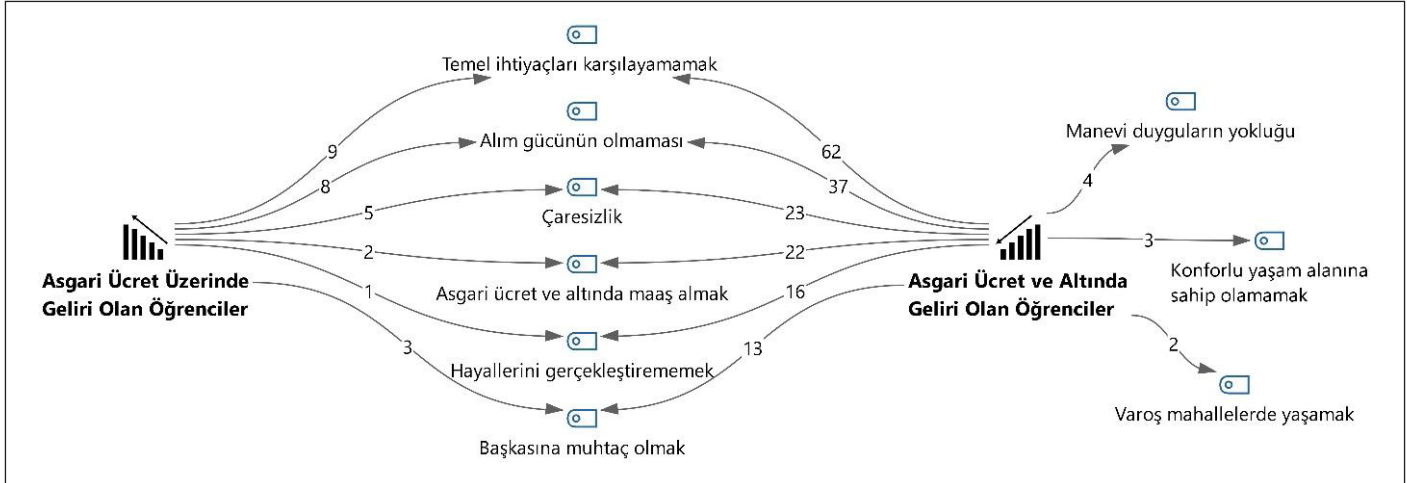
Şekil 1 de yer alan kavram haritasında da görüldüğü üzere verilerden dokuz koda ulaşılmıştır. Öğrencilerin bu dokuz kodu yoksulluk göstergesi olarak değerlendirdikleri anlaşılmaktadır. Bu kodlar içerisinde yoksulluğun ekonomi boyutuna dayanan “Temel ihtiyaçları karşılayamamak” kodunun 71 kez kodlanması bu kodu öne çıkarmaktadır. Ancak verilerden ulaşılan “Hayallerini gerçekleştirememek”, “Manevi duyguların eksikliği” kodları öğrencilerin yoksulluğu sadece ekonomik olarak değerlendirmediklerini düşündürmektedir.

Asgari ücret ve altında gelire sahip, asgari ücret üzerinde gelire sahip olarak iki gruba ayrılan öğrencilerin karşılaştırılması sonucunda (Şekil 2), her iki grubu meydana getiren öğrencilerin altı kodu paylaştıkları, ancak asgari ücret ve altında gelire sahip öğrencilerin oluşturduğu grupta yer alanların üç farklı kod daha dile getirdikleri görülmüştür. Bu kodlar asgari ücret ve altında gelire sahip olan öğrencilerin yoksulluğu ekonomik olarak hissettiklerini, yoksulluğu ekonomik olarak hissetmenin ötesinde duygusal yoksunluk yaşadıklarını düşündürmektedir.

Çalışan ve çalışmayan olarak iki gruba ayrılan öğrencilerin karşılaştırılması (Şekil 3) sonucunda her iki grupta yer alan öğrencilerin “Yoksulluğun Göstergesi” kategorisi altında yer alan 9 kodun 8’ini ortak olarak paylaştığı bu iki grup arasında farklı bir kod olmadığı “Başkasına muhtaç olmak” kodunun bu öğrenciler tarafından dile getirilmediği görülmüştür. Öğrencilerin çalışıyor olması ya da çalışmıyor olması bakımından yoksulluk göstergesi tanımlarında değişiklik bulunmamaktadır.

Şekil 1: “Yoksulluğun göstergesi” kod-alt kod bölümler modeli - alt kodlar ve bu kodları ortaya çıkaran katılımcı söylemlerinden örnekler.

Şekil 2: "Yoksulluğun göstergesi" iki-vaka modeli - öğrencilerin gelirlerine göre karşılaştırılması.

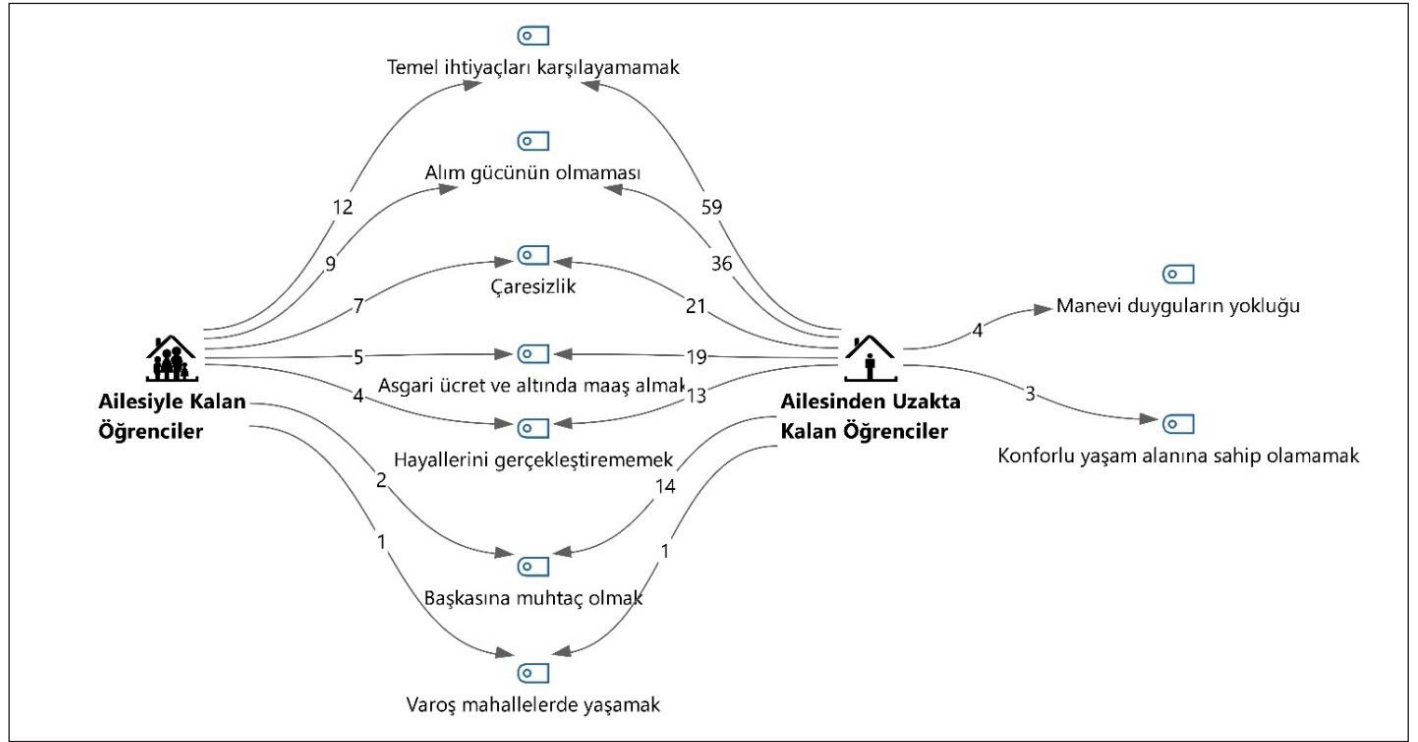

Şekil 3: "Yoksulluğun göstergesi" iki-vaka modeli - öğrencilerin çalışma durumuna göre karşılaştırılması.

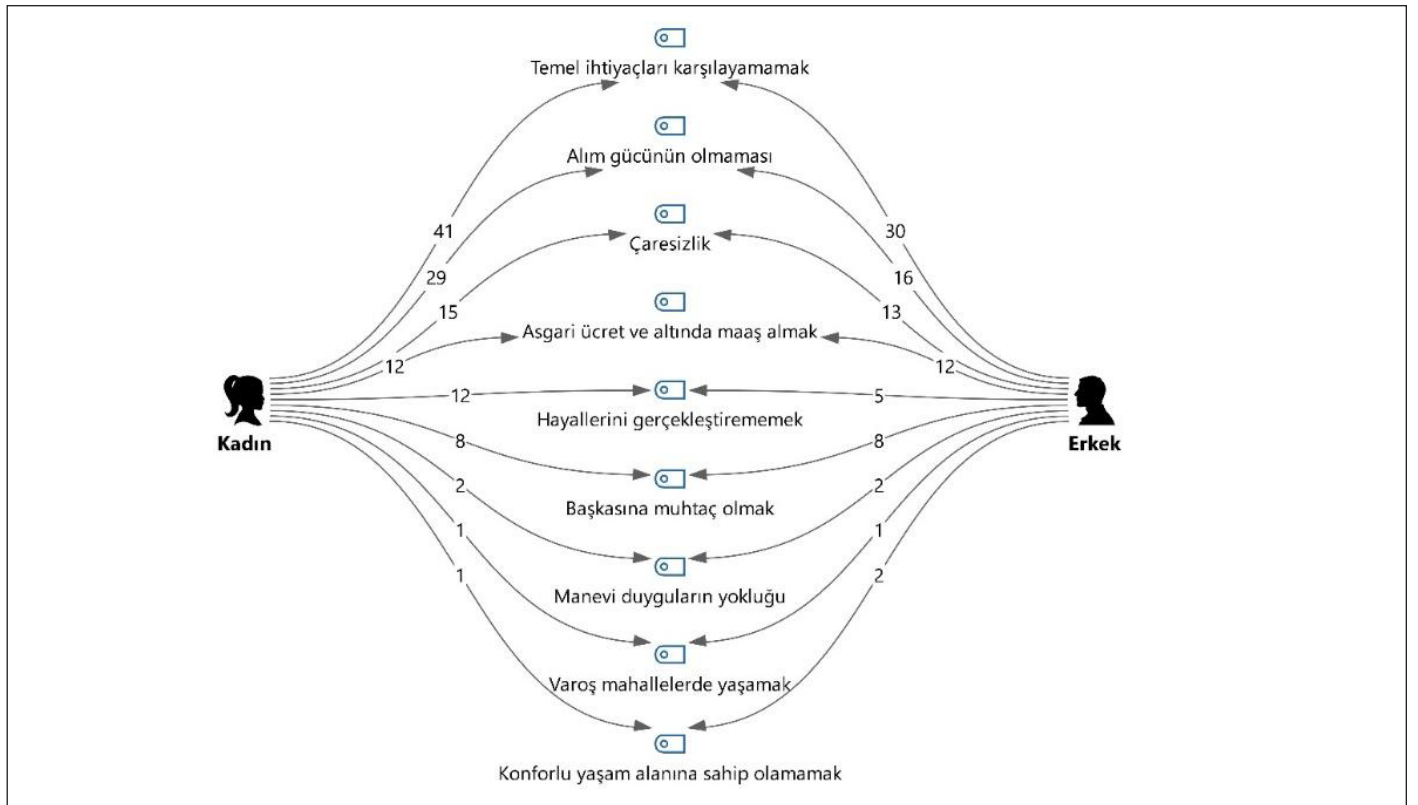
Okuduğu dönem boyunca ailesiyle ikamet eden ve ailesinden uzakta ikamet eden olarak iki gruba ayrılan öğrencilerin karşılaştırılması (Şekil 4), her iki grupta yer alan öğrencilerin "Yoksulluğun Göstergesi" kategorisi altındaki 7 kodu paylaştığını, ailesinden uzakta yaşayan öğrenciler grubundaki öğrencilerin "Manevi duyguların yokluğu" ve "Konforlu yaşam alanına sahip olmak" kodlarını da dile getirdiklerini göstermektedir. Ailesinden uzakta ikamet eden öğrencilerin dile getirdiği bu iki kod ailesinden uzakta olan öğrencilerin aile özlemi duyduklarını ve bunu yoksulluk olarak hissettiklerini düşündürmektedir.

Kadın ve erkek olarak iki gruba ayrılan öğrencilerin karşılaştırılması (Şekil 5) sonucunda her iki grupta yer alan öğrencilerin "Yoksulluğun Göstergesi" kategorisi altında yer alan 9 kodu ortak olarak paylaştığı görülmüştür. Öğrencilerin kadın ya da erkek olması bakımından yoksulluk göstergesi tanımlarında değişiklik bulunmamaktadır.

"Yoksulluğun Göstergesi" kategorisiyle ilgili buraya kadar ortaya konulan bulguların tamamını değerlendirdiğimizde, yoksulluğun göstergesi kategorisi altında bulunan kodları yoksullukla ilgili yapılan çalışmaların da desteklediği, bu çalışmada ulaşılan ekonomik sebeplerle ilgili kodların diğer çalışmalarda da benzer şekilde ifade edildiği görülmektedir (Chakravarty vd., 2019; Çabuk, 2003; Çetin, 2020; Whelan vd., 2010). Yoksulluğun duygusal göstergeleriyle ilgili ise yoksulluğun sadece ekonomik faktörlere indirgenemeyeceği söylenmektedir (Ünlü, 2020, s. 396). Bu çalışmanın duygusal faktörleri ortaya çıkarması literatüre bu bakımdan katkı sağlamaktadır. Üniversite öğrencileri yoksulluğu sadece ekonomik boyutuyla değil duygusal boyutuyla da algılamakta, hatta bireylerin hayallerini gerçekleştirememesini, bireylerde toplumsal değer ve yargıların zayıflamasını yoksulluğun göstergesi olarak görmektedir.

Şekil 4: "Yoksulluğun göstergesi" iki-vaka modeli - öğrencilerin ikamet durumlarına göre karşılaştırılması.

Şekil 5: "Yoksulluğun göstergesi" iki-vaka modeli - öğrencilerin cinsiyetlerine göre karşılaştırılması.

Yoksulluğun Kaynağı

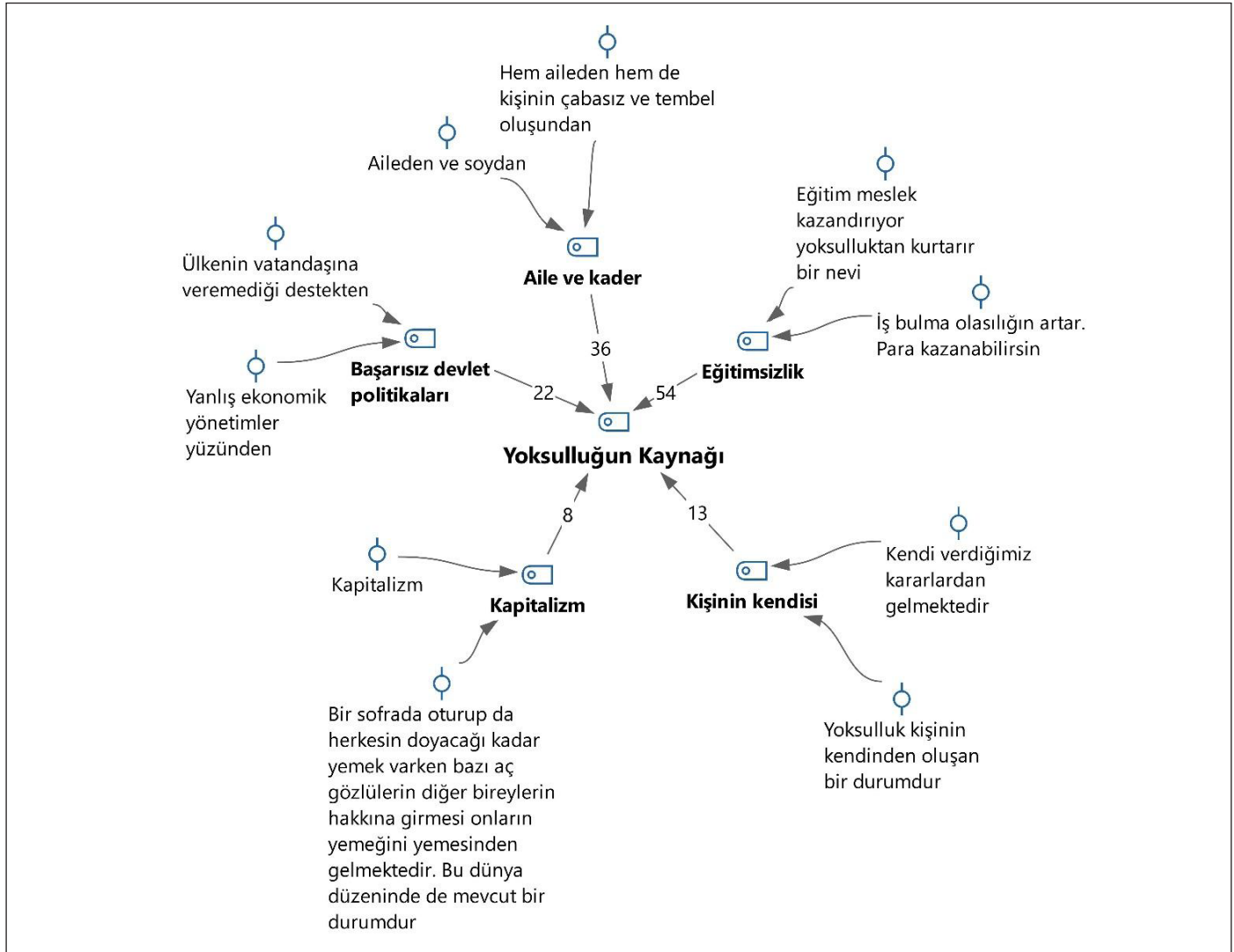
Şekil 6'da yer alan "Kod-Alt Kod Bölümler Modeli" kavram haritası yoksulluğun kaynağı kategorisini meydana getiren kodları, bu kodların verilerde kaç kez kodlandığını ve kodları oluşturan öğrenci söylemlerinden örnekleri göstermektedir.

Şekil 6 incelendiğinde öğrencilerin yoksulluğa sebep olarak değerlendirdikleri beş kod görülmektedir. Bu beş koddan dördünün sistemsal olduğu "Aile ve kader" kodunun ise inanç temelli olduğu görülmektedir. Bu durum öğrencilerin inanç temelli olan kader kavramını da yoksulluğa sebep olarak gördüğünü düşündürmektedir.

Asgari ücret ve altında gelire sahip, asgari ücret üzerinde gelire sahip olarak iki gruba ayrılan öğrencilerin karşılaştırılması sonucunda (Şekil 7), her iki grubu meydana getiren öğrencilerin dört kodu paylaştıklarını, ancak asgari ücret ve altında gelire sahip öğrencilerin oluşturduğu grupta yer alanların farklı bir kod daha dile getirdikleri görülmektedir. Farklı olan bu kod kapitalizm olarak isimlendirilmiştir. Literatür incelendiğinde

kapitalizmi eleştiren çalışmalarla (Aytaç, 2004; Aytaç vd., 2008; İlhan, 2007; Rand vd., 2005) Tablo 4'te yer alan söylemlerin örtüştüğü görülmektedir bu sebeple kodlama yapılırken kod ismi olarak *invivo* kodlama yapılmış ve kod ismi olarak "Kapitalizm" verilmiştir. Asgari ücret ve altında gelire sahip olan ve kapitalizm söylemini dile getiren öğrenci verilerinin tekrar incelenmesi (Tablo 4) bu öğrencilerin gelir adaletsizliğini yoksulluğun kaynağı olarak gördüğünü düşündürmektedir. Öğrencilerin bu düşüncelerini Çabuk'un çalışması da destekler niteliktedir. Çabuk çalışmasında, "yoksulluk gelir dağılımındaki eşitsizliğin sonucu olarak görülür" demektedir (Çabuk, 2003, s. 42).

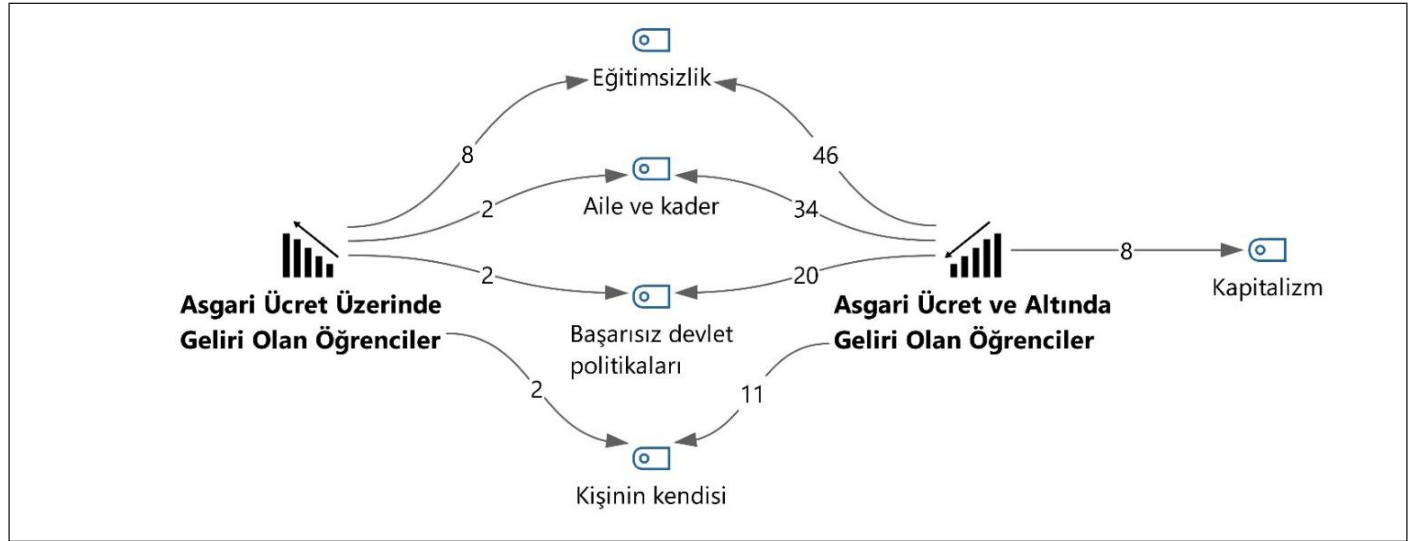
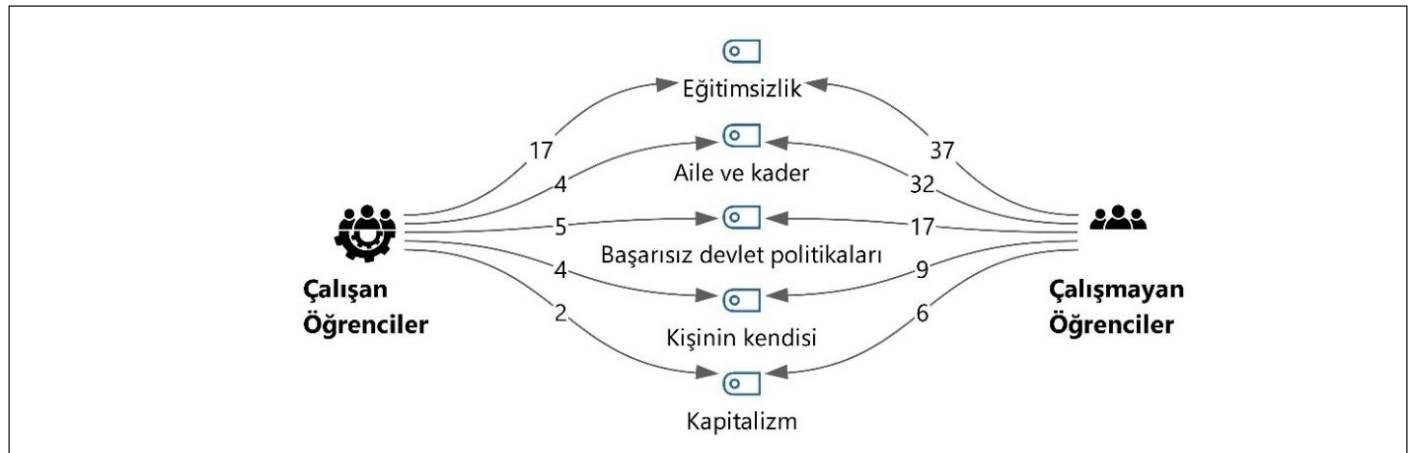
Çalışan ve çalışmayan olarak iki gruba ayrılan öğrencilerin karşılaştırılması (Şekil 8) sonucunda her iki grupta yer alan öğrencilerin "Yoksulluğun Kaynağı" kategorisi altında yer alan 5 kodun tamamını paylaştığı bu iki grup arasında farklı bir kod olmadığı görülmüştür. Öğrencilerin çalışıyor olması ya da çalışmıyor olması bakımından yoksulluğun kaynağı tanımlarında değişiklik bulunmamaktadır.

Şekil 6: "Yoksulluğun kaynağı" kod-alt kod bölümler modeli –alt kodlar ve bu kodları ortaya çıkaran katılımcı söylemlerinden örnekler.

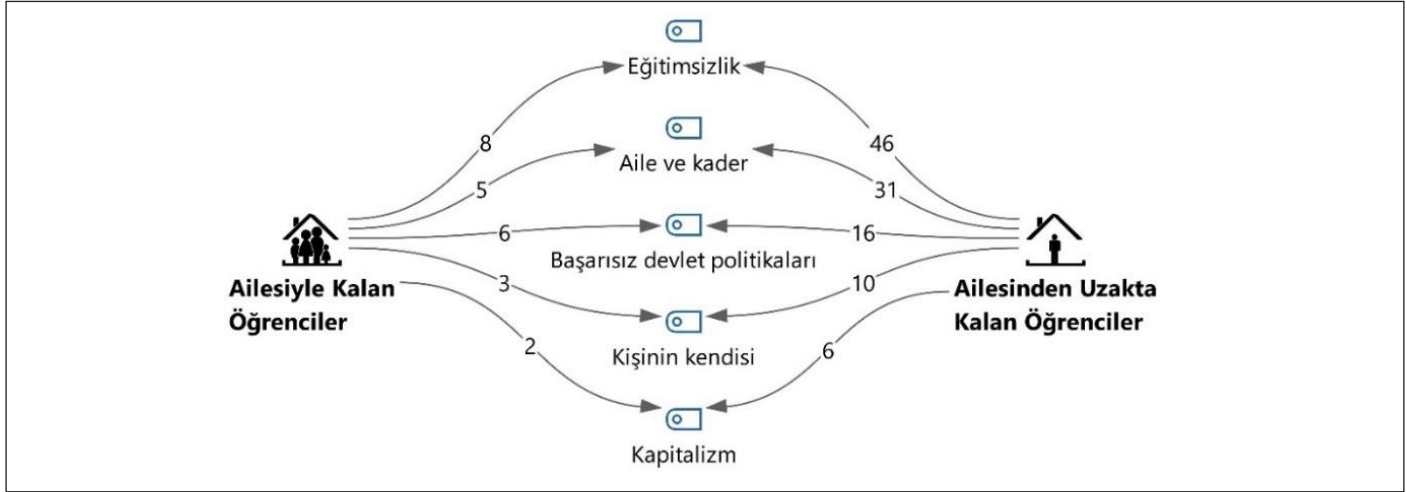
Tablo 5: Kapitalizm Kodu ve Bu Kodu Ortaya Çıkaran Öğrenci Söylemlerinden Örnekler

Kod	Öğrenci Söylemleri
Kapitalizm	İnsanların daha fazla kazanmak daha fazla biriktirmek için kaynakları sadece kendisi için kullanıp harcaması bunu yapmak yoksulluğa sürüklenmektir. Bir sofrada oturup da herkesin doyacağı kadar yemek varken bazı aç gözlülerin diğer bireylerin hakkına girmesi onların yemeğini yemesinden gelmektedir. Bu dünya düzeninde de mevcut bir durumdur. Sürekli bir meta peşinde koşmaya çalışan aç gözlü insanlar. Maddi geliri çok olan insanların aç gözlülüğü, sömürgecilik ve kapitalizmden

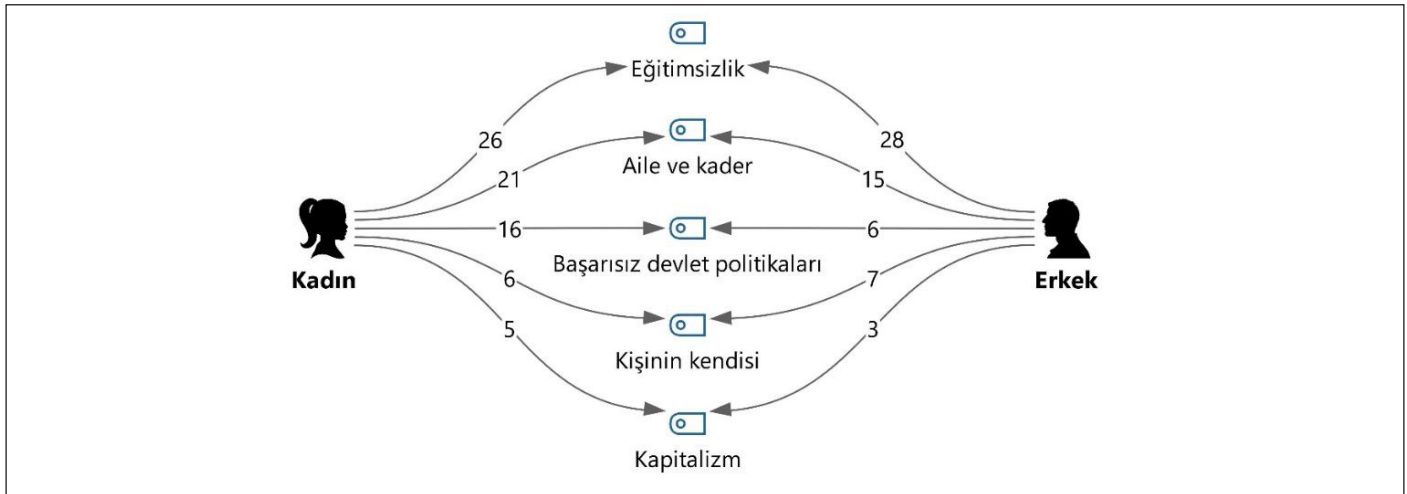
Şekil 7: "Yoksulluğun kaynağı" iki-vaka modeli - öğrencilerin gelirlerine göre karşılaştırılması.**Şekil 8:** "Yoksulluğun kaynağı" iki-vaka modeli - öğrencilerin çalışma durumuna göre karşılaştırılması.

Okuduğu dönem boyunca ailesiyle ikamet eden ve ailesinden uzakta ikamet eden olarak iki gruba ayrılan öğrencilerin karşılaştırılması (Şekil 9), her iki grupta yer alan öğrencilerin "Yoksulluğun Kaynağı" kategorisi altındaki 5 kodun tamamını paylaştığını bu iki grup arasında yoksulluğun kaynağı tanımı bakımından herhangi bir değişiklik olmadığını göstermektedir.

Kadın ve erkek olarak iki gruba ayrılan öğrencilerin karşılaştırılması (Şekil 10) sonucunda her iki grupta yer alan öğrencilerin "Yoksulluğun Kaynağı" kategorisi altındaki 5 kodun tamamını ortak olarak paylaştığı görülmüştür. Öğrencilerin kadın ya da erkek olması bakımından yoksulluğun kaynağı tanımlarında değişiklik bulunmamaktadır.

Şekil 9: "Yoksulluğun kaynağı" iki-vaka modeli - öğrencilerin ikametlerine göre karşılaştırılması.

Şekil 10: "Yoksulluğun kaynağı" iki-vaka modeli - öğrencilerin cinsiyetlerine göre karşılaştırılması.

Yoksulluk kavramıyla ilgili yapılan çalışmalarda yoksulluğun sebepleri ve anlamlarının kültüre göre farklılıklar göstereceği dile getirilmektedir (Karakas, 2010; Öztürk, 2005). Bu çalışmada ulaşılan "Yoksulluğun Kaynağı" kategorisi altında yer alan kodlar bu yönüyle düşünüldüğünde toplumun farklı bir katmanını oluşturduğu düşünülen üniversite öğrencilerinin yoksulluğu nasıl tanımladıkları bakımından özgünlük taşımakta ve literatüre katkı sağlamaktadır. Üniversite öğrencileri kapitalizm kavramına eleştirel şekilde yaklaşmakta, devlet politikalarını yoksulluğa sebep görmekte, bazı katılımcılar yoksulluk karşısında kaderci bir durum takınmakta, aynı zamanda üniversite öğrencileri bireyin kendisini de eleştirmekte ve yoksul olan bireyin yoksulluğunun kendisinden kaynaklandığını dile getirmektedir.

Temel İhtiyaçlar

Şekil 11'de yer alan "Kod-Alt Kod Bölümler Modeli" kavram haritası temel ihtiyaçlar kategorisini meydana getiren kodları, bu kodların öğrenci söylemleri içerisinde kaç kez kodlandığını

ve kodları oluşturan öğrenci söylemlerinden örnekleri göstermektedir.

Şekil 11 incelendiğinde ise öğrencilerin temel ihtiyaç olarak gördükleri dokuz kod yer almaktadır. Kodlara bakıldığında öğrencilerin beslenme, barınma gibi fiziksel ihtiyaçların dışında bilgisayar ve telefon gibi fiziksel ihtiyaçları ayrıca, mutluluk, sosyal aktivite gibi duygusal ihtiyaçları da temel ihtiyaç olarak değerlendirdikleri görülmektedir.

Asgari ücret ve altında gelire sahip, asgari ücret üzerinde gelire sahip olarak iki gruba ayrılan öğrencilerin karşılaştırılması sonucunda (Şekil 12), her iki grubu meydana getiren öğrencilerin sekiz kodu paylaştıklarını, ancak asgari ücret ve altında gelire sahip öğrencilerin oluşturduğu grupta yer alanların "Düzenli bir işe sahip olmak" isminde farklı bir kod daha dile getirdikleri görülmektedir. Bu kodu dile getiren öğrencilerin çalışmadığı kontrol edildiğinde 90 öğrenciden 68 öğrencinin çalışmadığı, 12 öğrencinin yarı zamanlı çalıştığı, 10 öğrencinin çalıştığı görülmüştür (Şekil 13).

Düzenli bir işe sahip olmak kodunu dile getiren 13 öğrencinin çalışmayan öğrenciler arasında olduğu Şekil 13'te görülmektedir. Bu öğrencilerin iş bulamama kaygısı yaşadıkları düşünülmektedir.

Çalışan ve çalışmayan olarak iki gruba ayrılan öğrencilerin karşılaştırılması (Şekil 14) sonucunda her iki grupta yer alan öğrencilerin "Temel İhtiyaç" kategorisi altında yer alan 8 kodun tamamını paylaştığı, çalışmayan öğrenciler grubunda yer alan öğrencilerin "Düzenli bir işe sahip olmak" isimli kodu dile getirdikleri görülmüştür. Bu kodu dile getiren 13 öğrenci olduğu Şekil 13'te gösterilmiştir.

Okuduğu dönem boyunca ailesiyle ikamet eden ve ailesinden uzakta ikamet eden olarak iki gruba ayrılan öğrencilerin karşılaştırılması (Şekil 15), her iki grupta yer alan öğrencilerin "Temel İhtiyaç" kategorisi altındaki 8 kodun tamamını paylaştığı, ailesinden uzakta ikamet eden öğrenci grubunun "Bilgisayar ve telefon gibi araçlara sahip olmak" kodunu dile getirdiği görülmüştür. Bu kodu dile getiren öğrencilerin gelirleri kontrol edildiğinde 90 öğrenciden 82'sinin asgari ücret ve altında, 8 öğrencinin asgari ücret üzerinde gelire sahip olduğu görülmüştür (Şekil 16).

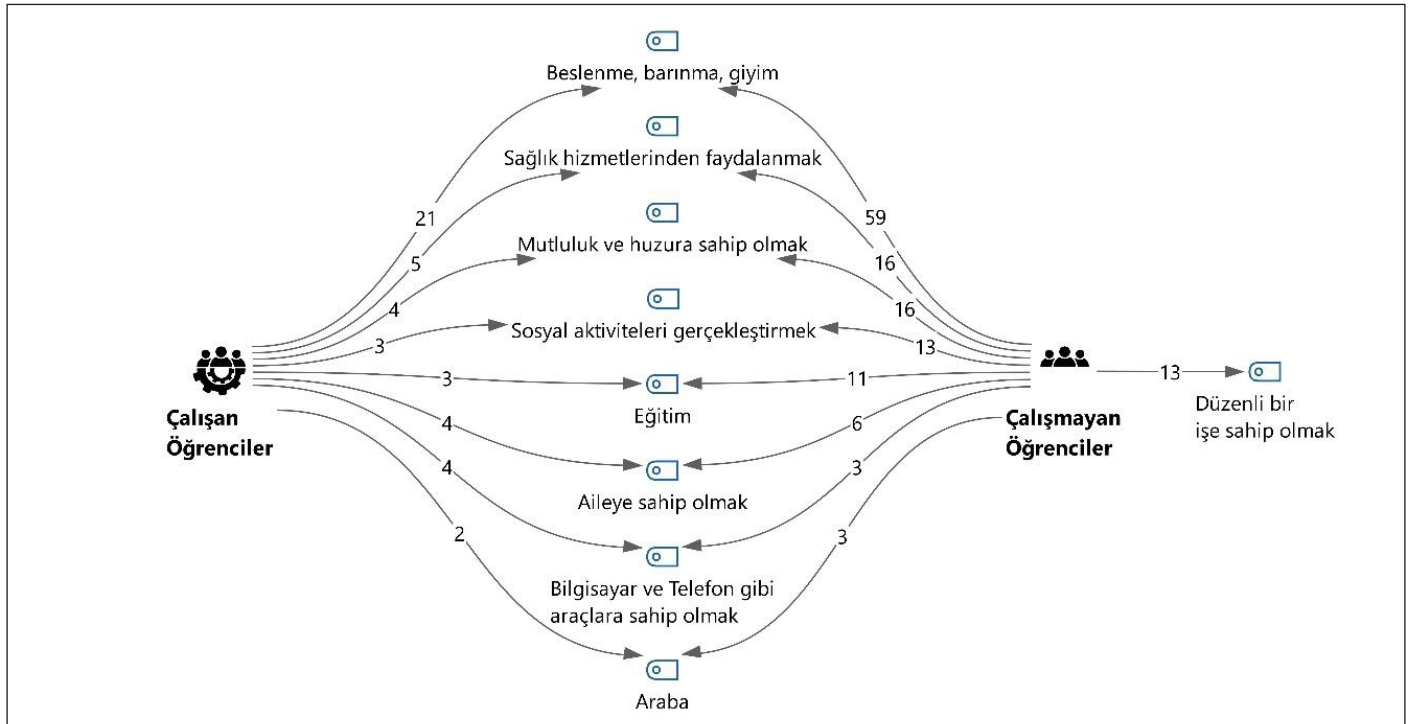
Bilgisayar ve telefon gibi araçlara sahip olmak kodunu dile getiren 7 öğrencinin, asgari ücret ve altında gelire sahip olan öğrenciler arasında olduğu Şekil 13'ten anlaşılmaktadır. Bu öğrencilerin okullarında bu araçlara ihtiyaç duydukları fakat gelir seviyelerinin düşük olması sebebiyle sahip olamadıkları ihtimali, öğrencilerin bu araçları temel ihtiyaç olarak hissettiklerini düşündürmektedir.

Kadın ve erkek olarak iki gruba ayrılan öğrencilerin karşılaştırılması (Şekil 17) sonucunda her iki grupta yer alan öğrencilerin "Temel İhtiyaç" kategorisi altında yer alan 9 kodun tamamını ortak olarak paylaştığı, öğrencilerin kadın ya da erkek olması bakımından temel ihtiyaç tanımlarında değişiklik bulunmadığı görülmüştür.

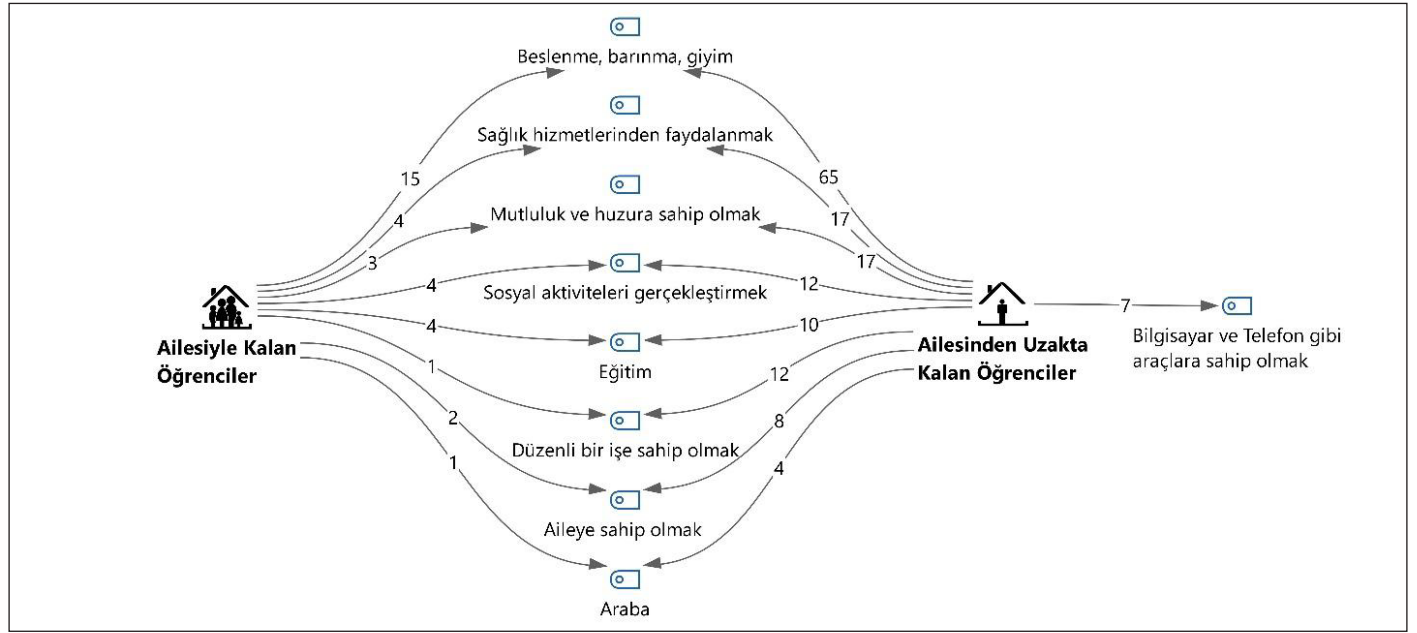
"Temel İhtiyaçlar" kategorisi altında bulunan kodlar incelendiğinde üniversite öğrencilerinin yoksullukla ilgili çalışmalarda da belirtilen beslenme, barınma, giyim, eğitim (Brady, 2019; Cook vd., 2008; Taş vd., 2012) gibi ekonomik göstergelere dayanan temel ihtiyaçların yanı sıra mutluluk ve huzur, aile, sosyal aktiviteleri yapabiliyor olmak gibi olguları da temel ihtiyaç olarak algıladığı görülmektedir. Bu üniversite öğrencilerinin yoksulluğu sadece ekonomik boyutuyla değerlendirmediklerini bireylerin duygusal ihtiyaçlarının da temel ihtiyaçlar olarak görüldüğünü

	Çalışmıyor	Yarı Zamanlı Çalışıyor	Çalışıyor	Toplam
🔑 Düzenli bir işe sahip olmak	13			13
Σ TOPLAM	13			13
# N = Belgeler	68 (75,6%)	12 (13,3%)	10 (11,1%)	90 (100,0%)

Şekil 13: "Düzenli bir işe sahip olmak" kodunu dile getiren öğrencilerin çalışma durumları.

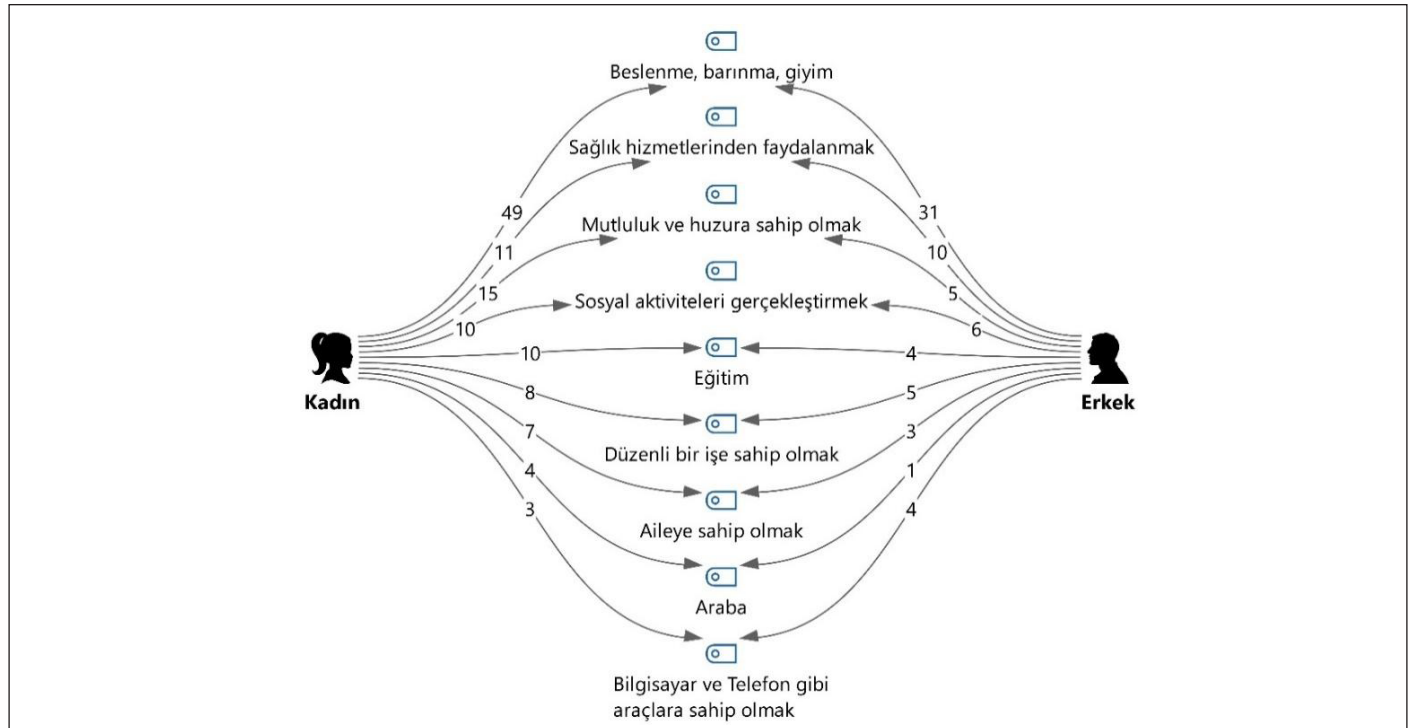
Şekil 14: "Temel ihtiyaçlar" iki-vaka modeli – öğrencilerin çalışma durumuna göre karşılaştırılması.

Şekil 15: "Temel ihtiyaçlar" iki-vaka modeli - öğrencilerin ikamet durumlarına göre karşılaştırılması.

	Asgari Ücret ve Altında	Asgari Ücret Üzerinde	Toplam
Bilgisayar ve Telefon gibi araçlara sahip	7		7
Σ TOPLAM	7		7
# N = Belgeler	82 (91,1%)	8 (8,9%)	90 (100,0%)

Şekil 16: "Bilgisayar ve telefon gibi araçlara sahip olmak" kodunu dile getiren öğrencilerin gelir durumları.

Şekil 17: "Temel ihtiyaçlar" iki-vaka modeli - öğrencilerin cinsiyetlerine göre karşılaştırılması.

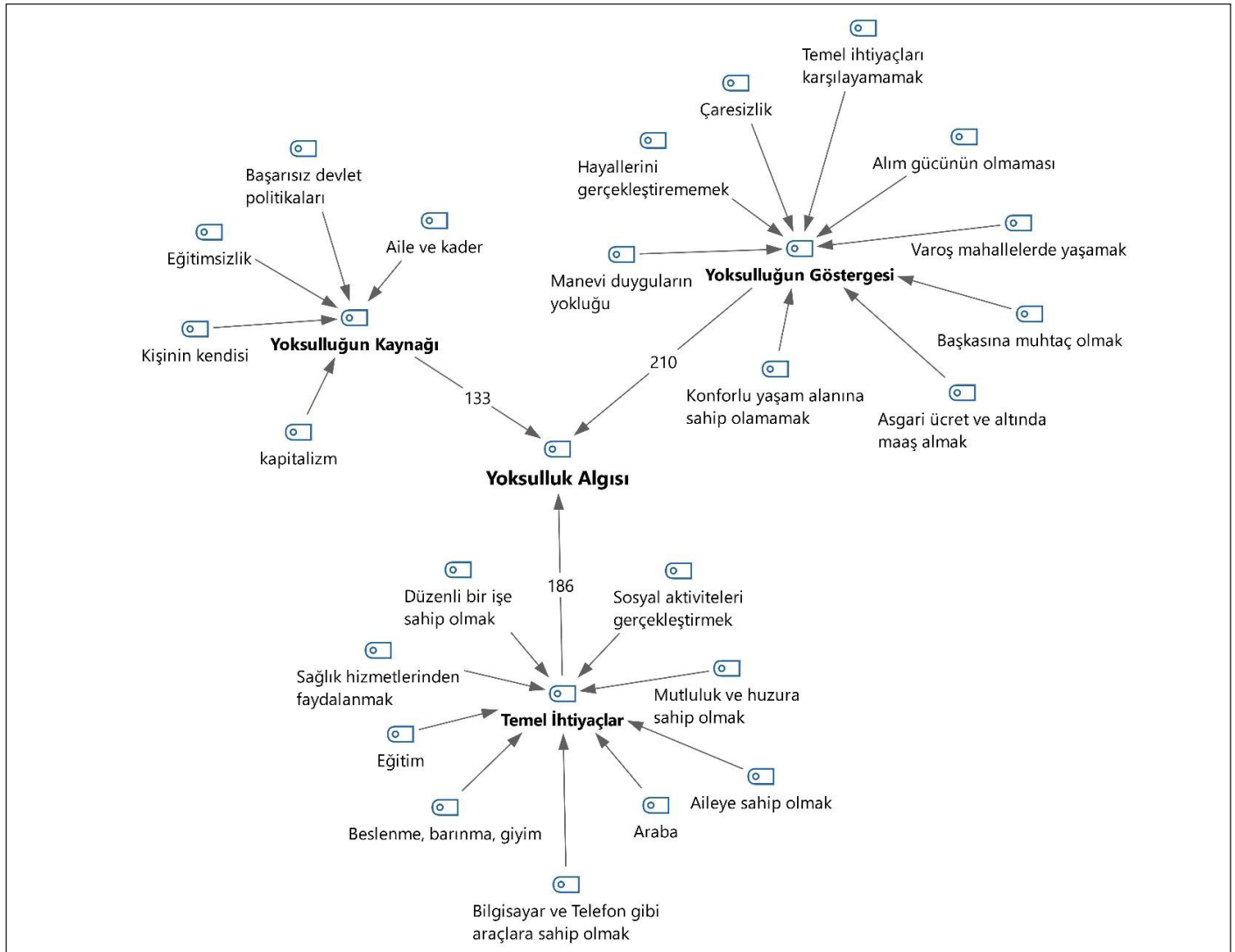
düşündürmektedir. Özellikle sosyal aktiviteleri gerçekleştirmek kodu incelendiğinde (Tablo 5) öğrencilerin gezmek, tiyatroya ve sinemaya gitmek, kültürel faaliyetlerde bulunmak gibi sosyal aktiviteleri de temel ihtiyaç olarak gördükleri daha net biçimde ortaya çıkmaktadır.

Üniversite Öğrencileri Yoksulluk Algısı

Şekil 16'de yer alan "Kod-Teori Modeli" isimli kavram haritası, üniversite öğrencilerinin yoksullukla ilgili söylemlerinden oluşan kodları, kodların meydana getirdiği Şekil 1, Şekil 2, Şekil 3'de ayrıntılı şekilde verilen kategorileri ve bu kategorilerden ortaya çıkan ana temayı göstermektedir.

Tablo 6: "Sosyal aktiviteleri gerçekleştirmek" kodu ve öğrenci söylemlerinden örnekler

Kod	Öğrenci Söylemlerinden Örnekler
Sosyal aktiviteleri gerçekleştirmek	Evdeki yeme, içme ve yaşama faaliyeti dışında kafede çay, kahve, yemek yiyip içebilmek. Bir hafta sonu çevre illere geziye gidip orada konaklayabilmek. Sinema, tiyatro ve konser gibi aktivitelere gidebilmek. Herhangi bir yeteneğinizi makul şartlarda geliştirip eğitim alabilmek bireylerin temel ihtiyaçlarıdır ve bunlara erişim olanaklı olmak zorundadır.
	Kültürel açıdan kendini gerçekleştirememiş, herhangi bir seyahate çıkmamış, farklı bireylerde tanışmamış, herhangi bir kalbe dokunmamış bireylere yoksul diyebiliriz.
	Sosyalleşmek, gezmek, eğlenmek de bir ihtiyaçtır ve bunları karşılayamamak da fikrimce kişiyi yoksul yapar.

Şekil 18: "Yoksulluk algısı" kod-teori modeli – yoksulluk algısını oluşturan kategoriler ve alt kodlar.

Şekil 16 incelendiğinde üniversite öğrencilerin yoksulluk algısının, “Yoksulluğun Göstergesi”, “Temel İhtiyaçlar” ve “Yoksulluğun Kaynağı” kategorileriyle inşa edildiği, öğrencilerin yoksulluğu bu üç kavram üzerinden değerlendirdikleri düşünülmektedir. Yoksullukla ilgili yapılan çalışmalarda da yoksulluk genellikle bu üç kavram üzerinden değerlendirilmektedir (Coulter vd., 1992; Jäntti vd., 2000; Karakaş, 2010). Bu çalışmada ortaya çıkan “Yoksulluk Algısı” temasının mevcut literatürden bu üç kategori bakımından değil, her kategorinin detaylıca incelenmesi sırasında verilen kodlar bakımından birtakım farklılıklar içerdiği, üniversite öğrencilerinin yoksulluğu sadece ekonomik açıdan değerlendirmedikleri, ekonomik yoksulluğa ilave olarak yoksulluğu sosyal ilişkiler, sosyal aktiviteler, ailenin toplumsal işlevleri, mutluluk ve huzur, ulaşmak istedikleri hedefler ve hayalleri üzerinden de değerlendirdikleri düşünülmektedir.

SONUÇ

Yoksulluk geçmişten günümüze toplumların en büyük sosyal problemlerinden biri olmaya devam etmektedir. Yoksulluk sadece ekonomik değil aynı zamanda çok boyutlu bir problemdir. Yoksulluğun evrensel ve nesnel sınırlarının ortaya konulması veya bu anlamda bir çözüm yolu üretilmesi mümkün görülmemektedir. Algılanan yoksulluk toplumlara ve hatta aynı toplum içindeki birey ve gruplara göre de değişebilmektedir.

Sosyal olayların incelenmesinde toplumun içinde bulunduğu ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel faktörlerin önemi büyüktür. Her sosyal problem kendi şartları içinde ayrı bir anlam ve bakış açısı kazanır. Yoksulluğu farklı şekilde deneyimleyen her grup, içinde bulunduğu şartlara göre onu tanımlayacak ve algılayacaktır. Üniversite öğrencileri de yoksulluğu kendi şartlarına göre tanımlamakta ve kavramaktadırlar. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerin yoksulluk algısını “Yoksulluğun Göstergesi”, “Temel İhtiyaçlar” ve “Yoksulluğun Kaynağı” olarak isimlendirdiğimiz üç kategori ile inşa ettiği görülmüştür. Yoksullukla ilgili yapılan çalışmalarda da yoksulluk genellikle bu üç kavram üzerinden değerlendirilmekle beraber bu çalışmada ortaya çıkan “Yoksulluk Algısı” temasının mevcut literatüre göre, birtakım farklılıklar içerdiği düşünülmektedir. Üniversite öğrencilerinin yoksulluk algısını meydana getiren kategoriler tek tek ele alındığında “Yoksulluğun Göstergesi” kategorisi altında ortaya çıkan kodlar üniversite öğrencilerinin yoksulluğu sadece ekonomik boyutuyla değil duygusal boyutuyla da algıladığını, hatta bireylerin hayallerini gerçekleştirememesini, bireylerde toplumsal değer ve yargıların zayıflamasını yoksulluğun göstergesi olarak gördüklerini ortaya koymuştur. “Yoksulluğun Kaynağı” kategorisi altında ortaya çıkan kodlar üniversite öğrencilerinin “kapitalizm” kavramına eleştirel şekilde yaklaştıklarını, devlet politikalarının yoksulluğa sebep olduğu düşüncesi taşıdıklarını düşündürmektedir. Bazı katılımcılar yoksulluk karşısında “kaderci” bir durum takınırken, aynı zamanda üniversite öğrencileri bireyin kendisini de eleştirmekte ve yoksul olan bireyin yoksulluğunun kendisinden kaynaklandığını dile getirmektedirler. “Temel İhtiyaçlar” kategorisi altında ortaya çıkan kodlar ise, üniversite öğrencilerinin ekonomik göstergelere dayanan temel ihtiyaçların yanı sıra mutluluk ve huzur, aile, sosyal aktiviteleri yapabiliyor olmak gibi olguları da temel ihtiyaç olarak algıladığını göstermektedir. Üniversite öğrencilerinin gezmek,

tiyatroya ve sinemaya gitmek, kültürel faaliyetlerde bulunmak gibi sosyal aktiviteleri de temel ihtiyaç olarak gördükleri çalışmada net biçimde ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak çalışma üniversite öğrencilerinin yoksulluğu sadece ekonomik açıdan değerlendirmedikleri, ekonomik yoksulluğa ilave olarak yoksulluğu sosyal ilişkiler, sosyal aktiviteler, ailenin toplumsal işlevleri, mutluluk ve huzur, ulaşmak istedikleri hedefler ve hayalleri üzerinden de değerlendirdikleri sonucuna varılmıştır.

Dünyada salgınla beraber giderek artan ekonomik kriz ve uluslararası araştırmalarda çıkan sonuçlar ve tahminler aşırı zenginlik ve aşırı yoksulluk arasında giderek artan farkın düzelmediğini ortaya koymaktadır. Bu artan fark nedeniyle oluşan toplumsal problemler dünyada terör, şiddet ve suç oranlarının yükselmesi gibi sosyal patlamalara yol açabilecek, herkesin hayalini kurduğu adalet, huzur ve barış ortamını daha da bozacaktır. Öngörülen bu sonuçlardan kaçınmak için, dezavantajlı olarak değerlendirilen çalışmada da görüldüğü gibi, ekonomik sermaye ve kültürel sermaye açısından da yoksun olan üniversite öğrencilerinin ekonomik anlamda desteklenmesi, sosyal ve kültürel sermayelerini artıracak her tür etkinlik önem taşımaktadır. Bunlardan herhangi birinde gerçekleşecek bir artışın, diğerini de olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Teşekkür

Bu çalışmanın hazırlanmasında bana desteklerini esirgemeyen yüksek lisans öğrencim Bilim Uzmanı Mustafa Koray URU'ya emekleri için teşekkür ederim.

KAYNAKLAR

- Ak, M. (2016). Toplumsal bir olgu olarak yoksulluk. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi* (54), 296-306.
- Aytaç, Ö. (2004). Kapitalizm ve hegemonya ilişkileri bağlamında boş zaman. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 28(2), 115-138.
- Aytaç, Ö. & İlhan, S. (2008). Yeni kapitalizmin kaotik evreni: Belirsizlik, sömürü ve ahlâki kriz. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (1), 182-210.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (1), 231-274.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9 (1), 23-28.
- Bozan, M. (2017). Yoksulluk algısına farklı bir bakış. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8 (15), 389-410.
- Brady, D. (2019). Theories of the Causes of Poverty. *Annual Review of Sociology*, 45, 155-175.
- Chakravarty, S. R. & Lugo, M. A. (2019). Multidimensional Indicators of Inequality and Poverty. Satra R. Chakravarty (Ed.), *Poverty, Social Exclusion and Stochastic Dominance* (s. 223-259). Singapore: Springer.
- Charmaz, K. (2015). *Gömülü (Grounded) Teori Yapılandırması Nitel Analiz Uygulama Rehberi*. R. Hoş (Çev.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Cook, J. T. ve Frank, D. A. (2008). Food Security, Poverty, and Human Development in the United States. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1136 (1), 193-209.

- Coulter, F. A., Cowell, F. A. & Jenkins, S. P. (1992). Equivalence scale relativities and the extent of inequality and poverty. *The Economic Journal*, 1067-1082.
- Creswell, John W. & Creswell, J. David (2021). *Araştırma Tasarımı: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*, (E. Karadağ, Çev.), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Çabuk, N. (2003). Güney Doğu Anadolu'da yoksulluğun sosyal göstergeleri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 43 (2), 41-65.
- Çetin, İ. (2020). Yoksulluk ve yoksulluk göstergeleri: Türkiye ve OECD ülkeleri üzerine bir karşılaştırma. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22 (2), 510-532.
- Guest, G., MacQueen, K. M. & Namey, E. E. (2011). *Applied Thematic Analysis*, USA.
- İlhan, S. (2007). Yeni kapitalizmin karanlık yüzü: İnsanlık ve ahlâkîlik söylemlerinin sahiciliği üzerine. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (2), 283-306.
- Jäntti, M. & Danziger, S. (2000). Income Poverty in Advanced Countries. Atkinson Anthony B. & Bourguignon F., (Ed.). *Handbook of Income Distribution*, 1(1), 309-378.
- Karakaş, M. (2010). Küresel yoksulluğun öteki yüzü: Yeni yoksulluk ve sosyal dışlanma. *Afyon Kocatepe University Journal of Social Sciences*, 12 (2), 1-16.
- Kete, N. & Özer, Y. (2020). Üniversite öğrencilerinin yoksulluk algısı üzerine nitel bir araştırma. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 3(1), 166-188.
- Merriam, Sharan B. (2013). *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. S. Turan, (Çev.), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özdemir, M. Ç., Özkan, Y., Erdoğan, E., Kişioğlu, H. & Akın, F. (2021). Üniversite öğrencileri için çok boyutlu yoksulluk tespit ölçeği önerisi. *Journal of Management and Economics Research*, 19 (4), 292-311.
- Öztürk, A. T. (2005). Türkiye'de kırsal kesim yoksulluğunun sebepleri ve çözüm önerileri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 16 (1), 79-94.
- Rand, A. & Yayla, A. (2005). Kapitalizm nedir?. N. Kandemir (Çev.), *Liberal Düşünce Dergisi*, 37 (Kış),165-184.
- Taş, H. Y. & Özcan, S. (2012). *Türkiye'de ve dünya'da yoksulluk üzerine bir araştırma*. International Conference on Eurasian Economies (pp.423-430).
- Urquhart, C. (2018). *Nitel Araştırmalar İçin Temellendirilmiş Kuram*. Z. Ünlü & E. Külekçi (Çev.), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ünlü, A. (2020). Türkiye'nin dezavantajlı bölgelerinde yoksulluk olgusu. *The Journal of Social Science*, 4 (7), 394-405.
- Whelan, C. T. & Maitre, B. (2010). Comparing poverty indicators in an enlarged European Union. *European Sociological Review*, 26 (6), 713-730.
- Yağar, F. & Dökme, S. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: Araştırma soruları, örneklem seçimi, geçerlik ve güvenilirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3 (3), 1-9.
- Yazgan, Ç. Ü. & Suğur, N. (2018). Aşağıya düşüş korkusu ve yukarıya çıkma umudu: Meslek lisesi öğrencilerinin zenginlik ve yoksulluk algıları üzerine sosyolojik bir araştırma. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 21(1), 269-310.